Puolustusministeriö
Försvarsministeriet
Ministry of Defence

Sotilastiedustelulainsäädäntöä koskeva mietintö

lainsäädäntöjohtaja Hanna Nordström
työryhmän puheenjohtaja

26.4.2017

Yleiset säännökset

- Lain soveltamisala
  - Lakia sovelletaan Puolustusvoimien suorittamaan tiedustelutoimintaan
  - Kohteena ennen kaikkea ulkomaisten asevoimien toiminta
  - Hankitaan ennakolta, tutkitaan ja hyödynnetään Puolustusvoimien laissa säädettyihin tehtäviin liittyvää tietoa
  - Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tueksi ja ulkoisten uhkien kartoittamiseksi
- Periaatteet
  - Suhteellisuusperiaate, vähimmän haitan periaate, tarkoitussidonnaisuuden periaate, syrjinnän kielto

Sotilastiedustelun kohteet

- Sotilastiedustelulla voidaan kotimaassa ja ulkomailla hankkia tietoja:

1) sotilaallisesta toiminnasta;
2) ulkomaisesta tiedustelutoiminnasta;
3) valtio- ja yhteiskuntajärjestystä uhkaavasta toiminnasta;
4) joukkotuhoaseista;
5) sotatarvikkeiden kehittämisestä ja levittämisestä;
6) valtioon tai yhteiskunnan elintärkeisiin toimintoihin kohdistuvista aseelliseen hyökkäykseen verrattavista uhkista;
7) vieraan valtion suunnitelmista tai toiminnasta, joka voi aiheuttaa vahinkoa Suomen kansainvälisille suhteille;
8) kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta vaarantavista kriiseistä;
9) kansainvälisten kriisinhallintaoperaatioiden turvallisuuteen kohdistuvista uhkista;
10) puolustusvoimien kansainvälisen avun antamisen ja muun kansainvälisen toiminnan turvallisuuteen kohdistuvista uhkista

Toimivaltaiset viranomaiset ja sotilastiedustelun ohjaus ja seuranta

- Sotilastiedusteluviranomaiset
  - Pääesikunta
  - Puolustusvoimien tiedustelulaitos
  - Radiosignaalitiedustelussa myös puolustushaarat
- Ohjaus ja seuranta
  - Hyödynnetään olemassa olevia rakenteita
  - PLM antaa painopisteet ja ohjaa hallinnollisesti
- Tietopyyntö
  - TP, UM, VNK ja PLM
- Tiedustelutehtävä
  - Pääesikunnan tiedustelupäällikkö antaa tietopyyntöön tai sotilastiedustelun tarkoitukseen perustuvan tehtävän
  - Sotilaskäskyasioiden päätöksentekojärjestelmä huomioidaan
- Yhteistyö muiden viranomaisten kanssa, kv. yhteistyö ja tiedustelun yhteensovittaminen huomioidaan
  - Kv. yhteistyö Suomen etujen mukaisesti

Sotilastiedustelun ohjaus ja koordinaatio

YLIN OHJAUS

Sotilastiedustelun ohjaus
Ylin strateginen taso

Sotilaskäskyasiat

TP UTVA

Suuntaviivat

UM

PLM

VNK

TP

TOIMEKSIANNOT JA
YHTEENSOVITTAMINEN

Sotilaskäskyt normaaliin tapaan
Tietopyynnöt
Tiedustelun koordinaatioryhmä

Tietopyyntö

Yhteensovittaminen

TOIMINNANHARJOITTAJA

Tiedustelun tekninen toteutus
Operatiivinen toiminta

Puolustusvoimien
tiedustelulaitos

Pääesikunta

Tiedustelumenetelmät

- Yleinen edellytys
  - Perustellusti voidaan olettaa saatavan tietoa tiedustelutehtävän kannalta
- Henkilötiedustelu
  - Henkilötiedustelun toimivaltuudet käytössä niin kotimaassa kuin ulkomailla
  - Rakentuu voimassaoleville toimivaltuuksille ja toimintatavoille
    - Suunnitelmallinen tarkkailu, peitelty tiedonhankinta, tekninen kuuntelu, tekninen katselu, tekninen seuranta, tekninen laitetarkkailu, telekuuntelu ja tietojen hankkiminen telekuuntelun sijasta, televalvonta, tukiasematietojen hankkiminen, teleosoitteen tai telepäätelaitteet tunnistamistietojen hankkiminen, peitetoiminta, tietolähdetoiminta, tietolähteen turvaaminen, valeosto, paikkatiedustelu, jäljentäminen ja kirjeen tai muun lähetyksen pysäyttäminen sekä jäljentäminen
- Tekninen tiedustelu
  - Radiosignaalitiedustelu
  - Ulkomaan tietojärjestelmätiedustelu

Päätöksenteko tiedustelumenetelmien käyttämisessä

- Kotimaassa päätöksentekijätaso porrastettaisiin salaisia tiedonhankintakeinoja vastaavasti
  - Tuomioistuin (Helsingin käräjäoikeus)
  - Pääesikunnan tiedustelupäällikkö
  - Tiedustelumenetelmän käyttöön erityisesti perehtynyt sotilaslakimies tai muu virkamies
- Ulkomailla tapahtuvassa sotilastiedustelussa päätöksentekotoimivalta pääesikunnan tiedustelupäälliköllä
  - Otettava huomioon ulkopoliittiset näkökohdat päätöksenteossa

Tietoliikennetiedustelu

- Tietoliikennetiedustelu voidaan jakaa kolmeen eri toimivaltuuteen
  - Teknisten tietojen käsittely, valtiolliseen toimijaan ja muuhun kuin valtiolliseen toimijaan kohdistuva tietoliikenteen käsittely
  - Aina tuomioistuimen lupa
- Teknisten tietojen käsittely
  - Tietoliikennetiedustelun kohdentamiseksi tapahtuvaa
  - Tekninen analyysi, josta ei voida tunnistaa yksittäistä henkilöä
- Tietoliikenteen tiedustelu
  - Automatisoidusti kerääminen kun luvanmukainen verkon osa on tunnistettu ja tallentaminen hakuehtojen perusteella
  - Kerättyjä ja tallennettuja viestejä voisi käsitellä manuaalisesti
  - Valtiolliseen ja siihen rinnastuvaan sotilaalliseen toimijaan kohdistuva tietoliikennetiedustelu saattaa olla mahdollista ilman perustuslakimuutosta

à Sotilastiedustelussa kohteena pääosin vieraat asevoimat

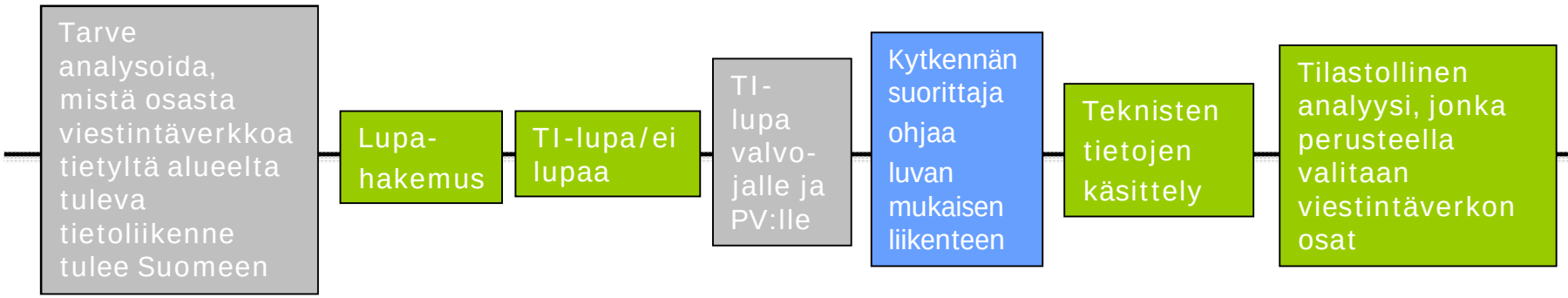
Tietoliikennetiedustelu

- Yrityksille ei velvollisuutta luovuttaa salausavaimia tai asentaa takaportteja
- Tietoliikennetiedustelun edellyttämän kytkennän suorittaja toiminnan ulkopuolinen taho

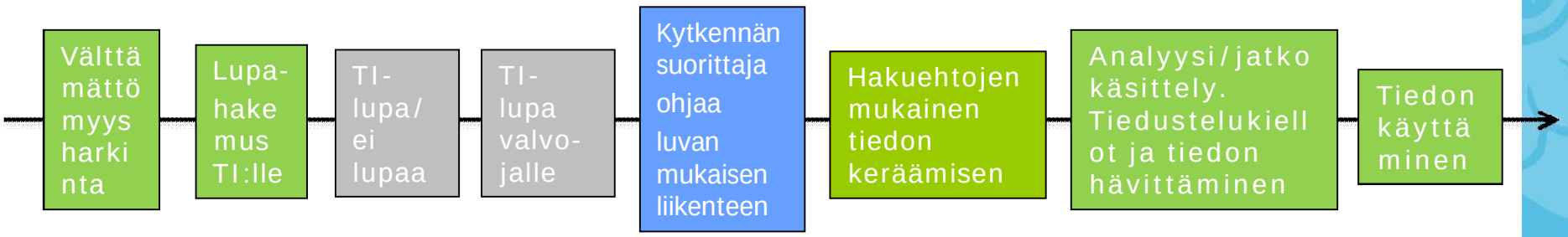
à Viranomaisella ei suoraa pääsyä tietoliikenteeseen

- Luvan voimassaoloajasta säädetään
- Tiedonsiirtäjän avustamisvelvollisuus ja korvaus
  - Olennaisen viestintäverkon osan tunnistaminen
- Tietoliikennetiedustelun toteuttaminen suojelupoliisin puolesta, tiedustelukielto, tietojen hävittäminen

Teknisten tietojen käsittely

Tietoliikennetiedustelun prosessi

Tietojen ilmoittaminen eräissä tilanteissa

- Tiedustelun aikana ilmi tullut rikos on tietyissä tapauksissa ilmoitettava esitutkintaviranomaiselle
  - Velvollisuus ns. ylitörkeissä rikoksissa
  - Lisäksi harkinnassa voidaanko muuten ilmoittaa, jos rangaistus yli 3 vuotta vankeutta
- Voidaan mahdollisesti ilmoittaa
  - Yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vaarantavan rikoksen estämiseksi, viranomaisen toiminnan suuntaamiseksi tai syyttömyyttä tukevaksi selvitykseksi
  - Myös huomattavan varallisuusvahingon estämiseksi tietoja yksityisille tahoille
- Jos esitutkintaviranomainen ryhtyy käyttämään salaisia tiedonhankintakeinoja tai salaisia pakkokeinoja, ilmoitettava sotilastiedusteluviranomaiselle

Sotilastiedustelun suojaaminen, tietojen hävittäminen ja tiedustelusta ilmoittaminen

- Sotilastiedustelun suojaaminen
  - Tiedustelutoiminnan suojaaminen ja tiedustelumenetelmän käytön suojaaminen, kuten tietolähteen suojaaminen
- Tietolähteen turvaaminen
  - Tietolähteen käyttämän tilan välittömän läheisyyden valvonta
- Tietojen hävittäminen
  - Tiedustelutehtävään liittymätön tieto hävitettävä välittömästi
- Ilmoittaminen
  - Keskeinen edellytys tiedustelutoiminnalle
  - Ilmoitusta ei tehdä ulkomaille oleskelevalle taholle
  - Voidaan hakea tuomioistuimelta ilmoittamisen lykkäämistä tai ilmoittamatta jättämistä

Asevelvollisten käyttö ja ilmaisukiellot

- Asevelvollisten käyttö
  - Varmistetaan reserviläisten osaamisen hyödyntäminen
  - Puolustusvoimien ohjauksessa
  - Valmiuden kehittämisen ja kohottamisen tilanteissa
  - Asevelvollisen oikeudellinen asema huomioidaan laissa

- Ilmaisukiellot ja vaitiolo-oikeus
  - Ilmaisukielto muun muassa toiminnassa avustaneelle henkilölle, kuten talonmies

Valvonta

- Sotilastiedustelulakiin
  - Sotilastiedusteluviranomaisen sisäinen valvonta
  - Puolustusministeriön suorittama valvonta
  - Kertomus eduskunnan oikeusasiamiehelle

- Uusi laki ulkoisesta valvontaviranomaisesta ja parlamentaarisesta valvonnasta
  - Yhteinen sotilastiedustelulle ja siviilitiedustelulle

Rekisterisäännökset

- Käsiteltäviä kokonaisuuksia
  - Sotilastiedustelun tietojärjestelmä
  - Rekisterin käyttöoikeudet
  - Tietojen käsittely
  - Tietojen luovuttaminen
  - Oikeus saada muilta viranomaisilta tietoja

- Käynnissä puolustusvoimien henkilötietojen käsittelyn uudistamista koskeva lainsäädäntöhanke
  - Yhteen sovitettava aikanaan

Kiitos mielenkiinnosta!

Kysymyksiä?